

**OCENA PROFITABILNOSTI POSLOVANJA PREDUZEĆA NIS A.D. NOVI SAD –
PROBLEMI U POSLOVANJU****ASSESSMENT OF THE PROFITABILITY OF NIS A.D. NOVI SAD – BUSINESS
CHALLENGES**

Miljan Vujović, Minja Bolesnikov, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – INŽENJERSKI MENADŽMENT

Kratak sadržaj: *Istraživanje je usmereno na procenu finansijske stabilnosti i profitabilnosti preduzeća Nis a.d. Novi Sad putem finansijske i racio analize za period 2021-2023. godine. Istraživanje je potvrdilo finansijsku stabilnost preduzeća, efikasno upravljanje resursima, ali je ukazala na potrebu za strateškim prilagođavanjima zbog pada profitabilnosti u 2023. godini, uz preporuku daljeg smanjenja troškova i povećanje poslovnih prihoda kako bi se očuvali dugoročni uspeh i rast.*

Ključne reči: *profitabilnost, racio analiza, finansijska analiza, Nis a.d. Novi Sad.*

Abstract: *The research is focused on assessing the financial stability and profitability of Nis a.d. Novi Sad through financial and ratio analysis for the period 2021-2023. The study confirmed the company's financial stability and efficient resource management, but highlighted the need for strategic adjustments due to the decline in profitability in 2023, with a recommendation for further cost reduction and revenue growth to sustain long-term success and growth.*

Keywords: *profitability, ratio analysis, financial analysis, Nis a.d. Novi Sad.*

1. UVOD

Finansijsko poslovanje preduzeća je kompleksan proces koji zahteva kontinuirano praćenje i analizu kako bi se obezbedila održiva poslovna strategija. U tom kontekstu, analiza finansijskih izveštaja zajedno sa racio analizom se ističe kao nezamenljiv alat koji omogućava dublje razumevanje finansijskih izveštaja i njihovu interpretaciju radi donošenja informisanih poslovnih odluka. Ostvarivanje profita je važno za svaku organizaciju kako bi osigurala dugoročan rast, i stoga analiza trendova ključnih pokazatelja uspešnosti poslovanja omogućava menadžmentu da preduzme neophodne korake za poboljšanje operativne efikasnosti, unapređenje novčanih tokova, minimizovanje troškova i povećanje prihoda od prodaje.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bio dr Minja Bolesnikov, docent.

Na osnovu ovih procena donose se strateške odluke kako bi se osigurala i održala finansijski stabilna pozicija preduzeća na tržištu.

2. FINANSIJSKI MENADŽMET PREDUZEĆA**2.1. Mesto i uloga finansijske funkcije u preduzeću**

Finansijska funkcija je temeljna poslovna funkcija koja ima ključnu ulogu u svakom privrednom procesu. Ona ima zadatak da obezbedi potrebna finansijska sredstva za normalno odvijanje poslovnih aktivnosti, ali i da ta sredstva adekvatno uloži, iskoristi, oplodi i vrati na vreme i bezbedno. Glavni cilj ove funkcije je održavanje stalne likvidnosti preduzeća, što je od suštinskog značaja za njegovu operativnu sposobnost. Finansijska funkcija ne samo da osigurava likvidnost preduzeća već i omogućava njegovu održivost kroz kontinuirano prilagođavanje poslovnim potrebama i ekonomskim uslovima. Uz pravilno upravljanje finansijskim resursima, preduzeće može da ostvari konkurentske prednosti i dugoročni uspeh na tržištu [1].

2.2. Pojam, funkcija i proces upravljanja finansijama u preduzeću

Osnovna funkcija finansijskog menadžmenta je doprineti povećanju produktivnosti u oblasti finansija, kao i efektivnosti i efikasnosti u obavljanju poslova kroz optimalno korišćenje kapitala, dok istovremeno usklađuje svoje aktivnosti s osnovnim ciljem poslovanja preduzeća [2]. Cilj finansijskog menadžmenta je postizanje što boljih rezultata poslovanja, a to se postiže kroz nekoliko glavnih zadataka [3]:

- *Finansijsko planiranje i analiza,*
- *Investiciona analiza,*
- *Finansijsko odlučivanje, i*
- *Finansijska kontrola.*

Poslovanje preduzeća zavisi od sposobnosti menadžmenta da efikasno upravlja finansijskim resursima i donosi odluke koje podržavaju dugoročni rast i razvoj.

**2. CILJEVI I ZADACI ANALIZE FINANSIJSKIH
IZVEŠTAJA****2.1. Finansijski izveštaji preduzeća**

Finansijski izveštaj predstavlja računovodstvenu, poslovno- finansijsku, statističku, ekonomsku i društvenu pojavu sa glavnim ciljem da istinito i objektivno prikaže

finansijske pozicije, njihove promene i rezultat poslovanja [4]. Finansijski izveštaji su osnovni proizvod računovodstva jednog privrednog društva [5]. Finansijsko izveštavanje u Republici Srbiji regulisano je Zakonom o računovodstvu koje je prilagođeno međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja- MSFI (International Financial Reporting Standards - IFRS) [6]. Preduzeća su dužna da redovno, godišnje objavljuju sledeće izveštaje:

- Bilans stanja,
- Bilans uspeha,
- Izveštaj o novčanim tokovima,
- Izveštaj o promenama na kapitalu,
- Izveštaj o ostalom rezultatu i
- Napomene uz finansijske izveštaje.

2.2. Pojam, predmet i ciljevi finansijske analize

Analiza finansikih izveštaja podrazumeva analiza bilansa uspeha i bilansa stanja sa ciljem da se dođe do saznanja o stanju i napretku preduzeća u ostvarenju prinostnog, imovinskog i finansijskog položaja. Finansijska analiza ima tri etape [7]:

- priprema bilansa stanja i uspeha za potrebe finansijske analize,
- izbor instrumenata kojima će se vršiti finansijska analiza i
- izvođenje zaključaka na osnovu dobijenih komentara.

Analiza finansijskih izveštaja je proces posmatranja stavki u finansijskim izveštajima kako bi se stekao dodatni uvid u finansijsko zdravlje preduzeća [8].

2.3. Racio analiza

Racio analiza je ključna tehnika u analizi finansijskih izveštaja i omogućava procenu uspešnosti poslovanja preduzeća. Postoji veliki broj različitih finansijskih pokazatelja koji proizlaze iz kombinacija stavki iz bilansa uspeha, bilansa stanja i izveštaja o tokovima gotovine. Ova tehnika se široko koristi za procenu sposobnosti preduzeća da isplaćuje obaveze, meri poslovni i menadžerski uspeh, ali i za ispunjenje zakonskih obaveza. Finansijski racio ima dve ključne primene: prvo, računovođe i analitičari ga koriste za predviđanje budućih finansijskih varijabli, poput procene buduće dobiti i profitne marže. Drugo, racio analiza sve češće nalazi primenu kod istraživača, naročito u statističkim modelima za predviđanje korporativnog neuspeha, kreditnog rejtinga i procene rizika, kao i za testiranje ekonomskih hipoteza u kojima su inputi finansijski pokazatelji [9].

3. POKAZATELJI USPEŠNOSTI POSLOVANJA PREDUZEĆA

Pokazatelji pomažu analitičarima, menadžmentu i vlasnicima da preduzmu odgovarajuće korake i utiču na faktore vezane za postojeće stanje i moguće unapređenje poslovanja preduzeća.

3.1. Pokazatelj likvidnosti

Likvidnost se odnosi na sposobnost preduzeća da generiše tok gotovine. Likvidnost se odnosi na sposobnost izmirenja obaveza preduzeća u momentu njihovog nastanka. Jednaka je odnosu između obrtnih sredstava i kratkoročnih

obaveza. Likvidnost preduzeća određuje se efikasnošću u pretvaranju imovine kompanije u tok gotovine [10].

3.2. Pokazatelj solventnosti

Sposobnost preduzeća da ispunji svoje kratkoročne i dugoročne obaveze prikazana je kroz racio solventnosti [11]. Pokazatelj je jednak odnosu između imovine i ukupnih obaveza preduzeća.

3.3. Pokazatelj zaduženosti

Zaduženost preduzeća se analizira na osnovu strukture pasive bilansa stanja, uzimajući u obzir vlasničku perspektivu. Ovaj pokazatelj meri odnos između kapitala i dugova preduzeća [12], [13].

3.4. Pokazatelj aktivnosti

Procena efikasnosti poslovnih procesa unutar preduzeća može se meriti korišćenjem relevantnih pokazatelja aktivnosti, odnosno pokazatelja obrta. Pokazatelj obrta fiksne (stalne) imovine [14]:

$$\text{Koeficijent obrta stalne imovine} = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\text{prosečna stalna imovina}}$$

Pokazatelj obrta obrtne imovine (Andrić et al, 2017):

$$\text{Koeficijent obrta obrtne imovine} = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\text{prosečna obrtna imovina}}$$

Pokazatelj obrta zaliha (Andrić et al, 2017):

$$\text{Koeficijent obrta zaliha} = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\text{prosečne zalihe}}$$

Pokazatelj obrta potraživanja (Andrić et al, 2017) :

$$\text{Koeficijent obrta potraživanja} = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\text{prosečna potraživanja}}$$

3.5. Pokazatelj ekonomičnosti

Ekonomičnost je tesno povezana sa pojmom štedljivosti, koja se odnosi na racionalno upravljanje finansijskim resursima. Pokazatelj ekonomičnosti izračunava se na sledeći način [15]:

$$\text{Koeficijent ekonomičnosti} = \frac{\text{ukupan prihod i ukupni rashodi}}{\text{ukupan prihod i ukupni rashodi}}$$

3.6. Pokazatelj profitabilnosti

Pokazatelji profitabilnosti su odnosi (racia) koji se koriste za merenje sposobnosti preduzeća da postigne zadovoljavajući nivo profita (procenat). Među najvažnijim pokazateljima koji se koriste su sledeći:

1. *Neto profitna marža (eng. Net Profit Margin - NPM)*

$$\text{NPM} = \frac{\text{Neto dobit}}{\text{Ukupni prihodi}}$$

2. *Osnovna moć zarade (eng. Basic Earning Power - BEP)*

$$BEP = \frac{EBIT}{\text{Ukupna imovina}}$$

3. *Prinos na imovinu (eng. Return on Assets - ROA)*

$$ROA = \frac{\text{Neto dobit}}{\text{Ukupna imovina}}$$

4. *Prinos na kapital (eng. Return on Equity - ROE)*

$$ROE = \frac{\text{Neto dobit}}{\text{Kapital}}$$

5. *Dodata tržišna vrednost (eng. Market Value Added – MVA)*

$$MVA = \text{Tržišna kapitalizacija} - \text{Aksijski kapital}$$

Pokazatelji profitabilnosti, kao što su neto profitna marža, osnovna moć zarade, prinos na aktive i prinos na kapital, pružaju ključne uvide u sposobnost preduzeća da generiše profit u odnosu na svoja sredstva i investicije. Njihova analiza omogućava procenu efikasnosti poslovanja i uspešnosti upravljanja resursima, što je od značaja za donošenje informisanih poslovnih odluka i maksimizaciju vrednosti za akcionare.

4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

4.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja proizašao je iz potrebe da se utvrdi finansijska stabilnost i efikasnost naftnog preduzeća Nis a.d. Srbija, u složenom tržišnom okruženju, i u odnosu na dinamična kretanja u energetsom sektoru. Posebna pažnja biće posvećena domaćim faktorima koji utiču na likvidnost, profitabilnost i zaduženost preduzeća, kao i uticaju unutrašnjih i spoljnih faktora na dugoročnu finansijsku održivost preduzeća.

4.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja su finansijski izveštaji preduzeća NIS a.d. Srbija. Finansijski izveštaji naftnog preduzeća Nis a.d. Srbija čine osnovu istraživanja, posebno: bilans stanja na dan 31. decembar 2023. godine, bilans uspeha i izveštaj o novčanim tokovima. U tom kontekstu, ovi podaci će biti obrađeni putem analize racio pokazatelja, koja će pružiti detaljne informacije o finansijskoj stabilnosti analiziranog preduzeća i opravdati ocenu profitabilnosti u posmatranom periodu.

4.3. Ciljevi istraživanja

Glavni cilj istraživanja je da se izvrši detaljna finansijska analiza poslovanja NIS a.d. Novi Sad za period od 2021. do 2023. godine, sa posebnim fokusom na ocenu profitabilnosti preduzeća i identifikaciju ključnih problema u poslovanju. U okviru analize biće primenjeni racio pokazatelji kako bi se precizno procenila likvidnost, zaduženost i profitabilnost preduzeća. Takođe, istraživanje će se baviti identifikacijom i analizom faktora koji utiču na

finansijsku održivost preduzeća, kao i formulisanjem relevantnih zaključaka o efikasnosti poslovanja na osnovu dobijenih rezultata. Kroz ovaj pristup, cilj je da se pruži sveobuhvatna ocena finansijske stabilnosti preduzeća i razumevanje potencijalnih problema u poslovanju, što je od ključnog značaja za donošenje odluka o budućem strateškom usmeravanju preduzeća.

4.4. Hipoteze

Na osnovu postavljenog predmeta i cilja istraživanja u radu se pošlo od sledeće glavne hipoteze istraživanja:

H0: Poslovanje preduzeća NIS Srbija a.d. je finansijski stabilno.

Iz glavne hipoteze proizlaze sledeće pomoćne hipoteze:

H1: Preduzeće NIS Srbija a.d. je likvidno i ima uspostavljenu finansijsku ravnotežu.

H2: Preduzeće NIS Srbija a.d. je profitabilno.

H3: Preduzeće NIS Srbija a.d. je nije zaduženo.

4.5. Metode istraživanja

Metode istraživanja uključuju kvalitativnu i kvantitativnu analizu finansijskih izveštaja kompanije NIS a.d. Srbija. Primena studije slučaja obuhvata detaljnu finansijsku analizu preduzeća. Kvantitativna analiza sprovedena je putem matematičkih metoda racio analize, kojom se iskazuju finansijski rezultati i stabilnost preduzeća i ukazuje na ključne probleme u poslovanju. Primene statističke metode uključuju:

- Prikupljanje i klasifikaciju finansijskih podataka.
- Obradu i analizu podataka u programu Excel radi utvrđivanja odnosa između različitih finansijskih pokazatelja.
- Interpretaciju dobijenih rezultata u cilju procene finansijske stabilnosti i ocene efikasnosti poslovanja preduzeća.

4.6. Uzorak istraživanja

Uzorak istraživanja obuhvata finansijske izveštaje naftne kompanije NIS a.d. Srbija za tri uzastopne godine, 2021-2023. Odabir ovog vremenskog perioda omogućava praćenje trendova u finansijskim pokazateljima, uz poseban fokus na njihovu promenu u kontekstu globalnih i lokalnih ekonomskih uticaja. Podatke za istraživanje pruža Agencija za privredne registre Republike Srbije, što obezbeđuje pouzdanost i validnost korišćenih informacija.

5. DISKUSIJA REZULTATA

Hipoteza H1 "Preduzeće Nis Srbija a.d. je likvidno i ima uspostavljenu finansijsku ravnotežu" je potvrđena. Preduzeće je u periodu 2021-2023. godine bilo likvidno i imalo je uspostavljenu finansijsku ravnotežu. Iako je tokom 2021. godine bilo problema sa likvidnošću zbog viših kratkoročnih obaveza, situacija se značajno popravila u narednim godinama.

Hipoteza H2 "Preduzeće NIS Srbija a.d. je profitabilno" je potvrđena. Preduzeće je tokom posmatranog perioda 2021-2023. godine ostvarilo profit u poslovanju. Međutim, zabeležen je pad profitne stope u 2023. godini, što ukazuje na potrebu za revizijom poslovne strategije.

Hipoteza H3 "Preduzeće NIS Srbija a.d. nije zaduženo" je potvrđena. Ova analiza pokazala je da preduzeće Nis Srbija a.d. uspešno upravlja svojim finansijskim resursima i održava visoku solventnost.

Glavna hipoteza istraživanja H0 "Poslovanje preduzeća Nis Srbija a.d. je finansijski stabilno" je potvrđena. Preporuka je da preduzeće nastavi sa strategijama koje su doprinele postizanju stabilnosti, kao i da pažljivo upravlja likvidnošću i obavezama kako bi obezbedilo dugoročan uspeh na tržištu.

6. ZAKLJUČAK

Finansijska analiza predstavlja ključni alat za procenu finansijskog zdravlja preduzeća, omogućavajući menadžmentu, investitorima i ostalim stakeholderima da bolje razumeju finansijske izveštaje i donesu informisane odluke. Teorijska osnova finansijske analize naglašava značaj različitih pokazatelja u oceni poslovanja, što je od važnosti za održavanje stabilnosti i rasta preduzeća. Empirijska analiza preduzeća Nis Srbija a.d. potvrđuje stabilnu finansijsku poziciju, višak kapitala u odnosu na obaveze i efikasno upravljanje dugoročnim i kratkoročnim obavezama, što se usklađuje s teorijskim konceptima finansijske analize. Međutim, analiza je takođe ukazala na pad profitne stope u 2023. godini, što zahteva reviziju poslovne i finansijske strategije preduzeća, uključujući smanjenje troškova i identifikaciju novih izvora prihoda. Rast neraspoređene dobiti ukazuje na efikasno upravljanje profitom i reinvestiranje sredstava, što je ključno za dugoročni razvoj. Ovi rezultati potvrđuju da je poslovanje preduzeća Nis Srbija a.d. bilo efikasno i stabilno u periodu 2021-2023. godine, pružajući signal svim zainteresovanim stranama, posebno investitorima i akcionarima.

7. LITERATURA

- [1] Andrić, M., Rodić, J., Vukelić, G., Vuković, B., (2017) *Analiza finansijskih izveštaja*. Novi Sad: Ekonomski fakultet.
- [2] Hindi, A. & Al-Shabeeb, I. (2024) Relationship between Profitability Indicators and Maximization Market Value Added and Intrinsic for the Industrial Companies. *Global Business & Finance Review*, 29(2), 71-84.
- [3] Husain, T., Sarwani, Sunardi, N., & Lisdawati (2020). Firm's value prediction based on profitability ratios and dividend policy. *Finance & Economics Review*, 2(2), 13-26.
- [4] Jihadi, M., Vilantika, E., Hashemi, M., Arifin, Z., Bachtiar, Y., & Sholichah, F. (2021) The effect of liquidity, leverage, and profitability on firm value: Empirical evidence from Indonesia. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(3), 423-431.
- [5] Kisić, S., Perović Jovanović, M. (2005) *Ekonomika preduzeća*. Beograd: Beogradska poslovna škola.
- [6] Perović, V., Nerandžić, B. (2015) *Poslovne finansije: finansije za menadžere*. Novi Sad: Fakultet tehničkih nauka.
- [7] Higgins, R., Koski, J., Mitton, T. (2022) *Analysis for Financial Management*. New York: McGraw Hill.
- [8] Knežević, S., Mitrović, A., Vujić, M., Grgur, A. (2019). *Analiza finansijskih izveštaja*. Beograd: S. Knežević.
- [9] Vunjak N. (2014) *Finansijski menadžment: Poslovne finansije*, Subotica: Ekonomski fakultet.

[10] Mrvić, T., Branković, N. (2015) *Strategijski finansijski menadžment*, Beograd: Beogradska poslovna škola Visoka škola strukovnih studija.

[11] Vlaović Begović, S., Tomašević, S. (2020) *Analiza finansijskih izveštaja*. Novi Sad: Visoka poslovna škola strukovnih studija.

[12] Dmitrović Šaponja Lj., Petković Đ., Jakšić D., (2007) *Računovodstvo*, Subotica: Ekonomski fakultet.

[13] Dragić Jelušić, Z., Gligorić, Č. (2016) *Finansijska analiza i revizija*. Beograd: Beogradska poslovna škola-Visoka škola strukovnih studija.

[14] Lalithchandara, N. & Rajendhiran, N. (2021) Liquidity Ratio: An Important Financial Metrics. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 12(2), 1113-1114.

[15] Sari, L. & Pratiwi, A. (2023) *Analysis of Solvency Ratio, Activity Ratio and Liquidity Ratio in PT. Indocement Tungal Perkasa*, Tbk. *Balance Jurnal Ekonomi*, (19)2, 236-248.

Kratka biografija:

Miljan Vujović je u Vrbasu 1979.godine, gde je završio gimnaziju "Žarko Zrenjanin" 1998.godine. Višu poslovnu školu u Novom Sadu, smer Menadžment unutrašnje i spoljne trgovine, završio je 2007. godine. 2018.godine diplomirao je na Fakultetu za inženjerski menadžment u Beogradu kontakt: mail.adresa@gmail.com